

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC DE LA SOCIETAT CATALANA DE CIÈNCIA- FICCIÓ I FANTASIA

Juliol - Agost 2008. Número 11

EDITORIAL

Mirant endavant

El nostre primer butlletí electrònic va néixer el dia 1 del darrer més de l'any 2006, desembre, com una mena d'Epifania joiosa de la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia, ben a prop de Nadal. Tots vam celebrar-ho amb alegria. Amb desig de continuïtat i voluntat de publicació bimestral, podem afirmar que surt puntualment el dia 1 del mes que li pertoca. Amb aquest butlletí número 11, de juliol-agost de 2008, quan l'estiu esclata amb tota la seva esplendor i l'aigua que tant es desitjava ha brollat abundosa en un mes de maig generós, veiem el futur de la nostra SCCFF amb optimisme. Tenim la nostra llista de correu, l'embrió de la nostra força, la que sempre ens ha cohesionat, a tots i totes, socis i simpatitzants; tenim el nostre web, el bloc i el fotobloc, que donen constància del que som, del que fem i del que volem fer.

I, per continuar mirant cap endavant, fa ben pocs dies, el 14 de juny, ens vam reunir en assemblea a la noble Sala dels Retrats de la Paeria de Cervera i, complint els estatuts, es va dissoldre la junta vigent des de feia tres anys, i quedà nomenada la junta renovada. Aprofitem l'avinentsa per felicitar la nova junta en la figura del seu president, Antoni Munné-Jordà; la secretària, Montserrat Galícia, present a la SCCFF des dels seus inicis; el tresorer, Toni Segarra (el primer impulsor d'aquest butlletí); el masover, arxiver i guardià del segell, Òscar Pàmies; el vocal de coordinació i dolç culpable del fotobloc, Pep Homar; i el vocal de literatura i tecnociència, Jordi Font-Agustí, ple d'energia creativa. Els desitgem de tot cor que continuïn dirigint amb la

força i l'entusiasme de sempre la noble singladura de la nostra societat en tots els nous projectes i realitzacions previstos. I també és clar els que mantenen els altres instruments de la SCCFF, com la llista de correu (la bea) o el bloc (Sebastià Roig i Eloi Puig).

El motiu d'haver escollit Cervera com a lloc de l'encontre fou la col·laboració amb el premi 7lletres a la jornada de ciència-ficció que es féu a Cervera i a Granyena. I aquí aprofitem per agrair al senyor alcalde de Cervera, Joan Valldaura, la seva rebuda a la plaça Major, la seva hospitalitat i el seu parlament de benvinguda. I agraïm l'assistència d'Adelais de Pedrolo al dinar col·lectiu, i a la presentació del llibre *La mutació sentimental* (Pagès Editors, 2008) de la nostra associada Carme Torras, guanyadora de l'últim premi Pedrolo, de Mataró, a la plaça de Granyena, acte previ a la representació teatral del conte de Manuel de Pedrolo "Un món distant i veí". La plaça de Granyena lluïa amb tota la seva esplendor medieval, amb l'alcalde de la vila, Josep Gendre, al capdavant, havent convocat tot el veïnat. Fou amable i atent amb els visitants, amb gran sentit de la cortesia, com el de Cervera, i el seu Centre Municipal de Cultura, que també ens va acompanyar en la persona del seu president, Jordi Llovet, i de l'Anna Bellido, i la representant del Consell Comarcal, Maria-Josep Jové.

El paisatge de la Segarra també lluïa amb esplendor, al sol de la tarda. Agradable jornada de la ciència-ficció catalana, a la qual desitgem una llarga vida, com va desitjar-la-hi en la commemoració del primer desenari el soci i vocal de la SCCFF Òscar Pàmies.

Rosa Fabregat

NOTÍCIES

Convocat l'XI premi Manuel de Pedrolo de ciència-ficció

A l'acte de presentació del llibre guanyador del premi Pedrolo de l'any passat, el 13 de juny

a Mataró, el regidor de Cultura va anunciar la convocatòria de l'XI premi Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró, de ciència-ficció.

Encara que les bases no han estat fetes públiques de manera oficial a causa de la tramitació administrativa que han de seguir, la redacció del butlletí de la SCCFF ha tingut accés a un esborrany que sembla que serà el definitiu.

En síntesi podem dir que es tracta de premiar una novel·la curta, amb un contingut lliure de ciència-ficció, que tingui una extensió aproximada entre 150 i 200 pàgines numerades, escrites a doble espai i amb un total de 2.100 caràcters cadascuna amb un cos de lletra del 12.

Les obres concursants han de ser originals, inèdites, no premiades en cap més concurs i escrites correctament en català. En queden excloses les adaptacions de tota mena i les presentades a d'altres concursos pendents d'adjudicació o divulgades en altres llengües o mitjans de difusió.

Els treballs han de presentar-se en suport informàtic, correctament escrits per a poder ser publicats, acompanyats de cinc còpies impreses en paper. Han d'anar sense signar, amb les dades del concursant en un sobre tancat a l'exterior del qual ha de figurar el títol del treball i el pseudònim de l'autor.

S'han de lliurar, fins a l'1 de setembre de 2008, al registre de l'Institut Municipal d'Acció Cultural, carrer de Sant Josep, 9, de la ciutat de Mataró, amb codi postal 08302, indicant en el sobre XI premi Manuel de Pedrolo de narrativa de ciència-ficció, Ciutat de Mataró.

El premi podrà declarar-se desert, però no repartir-se entre dues o més obres.

El premi consisteix en una dotació en metàl·lic de 3.000 euros i la publicació de la novel·la guanyadora a la col·lecció "Ciència-ficció" de Pagès editors. La quantia dels premis inclou els drets d'autor dels 1.500 primers exemplars, que l'autor de l'obra premiada cedeix a l'IMAC. En cas de posteriors edicions, Pagès editors negociarà directament amb l'autors les condicions. L'editor establirà un contracte d'edició amb l'autor.

Els originals dels treballs que no siguin premiats podran ser retirats de l'IMAC, per l'autor o un representant autoritzat, entre els dies 1 i 15 de novembre de 2008. En cas de no fer-ho s'entendrà que hi renunciem. Posteriorment es procedirà a la seva destrucció.

Podreu consultar les bases més detalladament al web <http://cultura.mataro.cat/>.

IV Ter-Cat, a Lleida

Les Ter-Cat (Tertúlies Catalanes de Ciència-Ficció, fantasia i terror) es van traslladar

per
primer
cop fora
de les
comarques
de la

demarcació barcelonina. Lleida va ser la Seu de la IV jornada, el passat 7 de juny.

Els participants en aquest cas provenien del Maresme, el Vallès Oriental, el Baix Penedès, el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Bages, l'Anoia, el Pla d'Urgell i el mateix Segrià.

El matí va estar dedicat a passejar pel centre històric de Lleida, passeig del qual destaquem la visita a l'església de Sant Llorenç, a la Seu Vella i a les presons situades sota la Paeria. Els amfitrions va preparar un visita completa a la història medieval i recent de Lleida.

Les tertúlies pròpiament dites van tenir lloc durant el dinar i després. Els temes tractats van ser molts, però es va fer una especial menció a literatura de ciència-ficció relacionada amb viatges en el temps i ucronies. També es comentaren diversos llibres que integren humor i fantasia i d'altres que portaren els assistents.

Un dels amfitrions, Rosa Fabregat, presidenta de la SCCFF, va explicar els orígens i l'evolució d'aquesta societat.

La propera Ter-Cat serà a Barcelona el dissabte 12 de juliol.

Presentació de "La mutació sentimental" a Mataró

El passat dia 13 de juny de 2008 va tenir lloc a la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró la presentació de la novel·la guanyadora del X Premi de Narrativa de Ciència Ficció Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró, 2007.

El guardó havia estat atorgat el 27 d'octubre de 2007 a la novel·la *La mutació sentimental* de Carme Torras i en aquest acte es va poder veure corporalment per primer cop el llibre imprès.

La presentació del llibre fou a càrrec d'Antoni Segarra, i també hi participaren Antoni Munné-Jordà, com a representant de Pagès Editors, empresa responsable de l'edició de l'obra, i Sergi Penedès i Pastor, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Mataró. L'autora, Carme Torras, també hi fou present, i després de la presentació formal del llibre explicà una mica el perquè d'aquesta obra i com veia ella mateixa la relació entre humans i robots en un futur potser no gaire llunyà.

Abans d'acabar l'acte es comunicà als presents la propera convocatòria de l'edició d'enguany d'aquest concurs de novel·la de ciència-ficció, l'únic d'aquest gènere en llengua catalana, que tancarà el termini d'admissió d'originals el mes de setembre. Les bases es donaran a conèixer pels canals habituals i el jurat estarà format per cinc membre proposats per l'Ajuntament de Mataró i Pagès Editors. I de fet sempre hi ha la col·laboració de la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia.

De segur que si la difusió pública d'aquest acte hagués estat una mica més acurada per part de l'Ajuntament de Mataró, el nombre d'assistents hauria estat sensiblement superior.

La SCCFF a la Segarra

Tal com estava previst i seguint la convocatòria oficial, una dotzena de socis de la SCCFF (amb alguns acompanya

sobrevinguts i/o afins) vam fer cap a la Segarra i concretament a la Paeria de Cervera, on ens esperaven amb els braços oberts i un bon sol perquè poguéssim fer fotos. Això succeí el dia 14 de juny de 2008.

Els diferents escamots van anar arribant a la destinació des de les més diverses contrades de Catalunya i es trobaren a quarts de dotze (que és una hora prou concreta) a la plaça de davant de la Paeria. Per un dia la població de Cervera, situada a 548 metres d'altura sobre el nivell del mar (sempre que la mar estigui plana), va passar de tenir uns 8.000 habitants a tenir-ne uns 8.012 i escaig.

Els qui havíem arribat una mica abans vam poder comprovar que al damunt de la universitat hi ha una borbònica corona de grans dimensions, que als carrers més centrals les zones d'aparcament estan marcades amb ratlles blaves (sense que això tingui res a veure amb la monarquia) i que la casa més estreta del carrer major va veure néixer la Rosa Fabregat, tal com ella mateixa ens va mostrar amb il·lusió: "Sembla una barra de pa", va dir-nos referint-se a l'edifici.

Com que la nostra arribada va ser bastant abans, que és més que una mica, vam dirigir-nos en corporació tripartida (no hi busqueu connotacions polítiques, és que érem tres) fins al Museu Comarcal, on vam poder veure i comentar un munt de caricatures de Manuel de Pedrolo dins del marc de l'exposició "Pedrolo polièdric".

A les dotze tocases (continuem amb la precisió horària) el paer Joan Valldaura ens va rebre oficialment a la Paeria i entre d'altres coses interessants ens va demanar que féssim sortir Cervera a les nostres novel·les. Segurament a hores d'ara ja deuen ser centenars els esborranys que situen Cervera dins de l'acció d'una suposada invasió alienígena...

Rodejats de borbons (i alguns àustries?) i intimidats per la mirada amenaçadora de Felip V vam celebrar l'assemblea en la qual, entre d'altres coses que podreu llegir a l'acta oficial, es va acomiadar l'antiga junta i es va donar la benvinguda a la nova.

Xano-xano vam anar cap a dinar a un restaurant on, com comença a ser tradició en les trobades de la SCCFF, vam menjar i parlar una mica amuntegats. Aquí ens vam reunir els socis amb els acompanyants dels socis i la filla de Pedrolo, Adelais, que també va voler compartir taula i estretors amb tots nosaltres.

Havent dinat vam dirigir-nos cap a Granyena, bonica població molt propera a Cervera, on vam assistir, per una banda, a la presentació del llibre *La mutació sentimental* de Carme Torras, guanyadora del X Premi de Narrativa de Ciència-Ficció Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró 2007, i també a la representació teatralitzada del conte de Manuel de Pedrolo "Un món distant i veí" pel grup Els 4 Gats, acte organitzat per la Fundació Manuel de Pedrolo dins el programa del premi 7lletres. Aquests actes es van desenvolupar dins de l'interessant marc de la plaça de rere l'Ajuntament de Granyena.

Un cop acabats tots els actes previstos, els diferents escamots van emprendre el camí de tornada cap a els seus orígens, tornant a deixar Cervera amb uns 8.000 habitants, tal com l'havien trobada al matí.

De tot això en trobareu imatges al fotobloc de la SCCFF a <http://www.photoblog.com/sccff/>.

Pep Homar

CRÒNICA

Breu crònica del I Congreso Internacional de Literatura Fantástica y de Ciencia Ficción

L'objectiu

El Congrés va tenir lloc del 6 al 9 de maig al campus de Getafe, organitzat per la Universidad Carlos III de Madrid i l'Asociación Cultural Xatafi.

La finalitat, en paraules dels organitzadors, és "*generar un punto de encuentro entre especialistas del tema y un espacio académico desde el que trabajar conjuntamente sobre la literatura fantástica, de ciencia ficción y de terror*".

Les sessions

Amb un horari prou ple, els matins es dedicaven als actes més institucionals i a les ponències. Les tardes, a l'exposició de comunicacions, agrupades per temes i per franja horària.

L'obertura del Congrés va anar a càrrec de la vicerectora d'Extensió Universitària, Montserrat Iglesias, i va impartir la lliçó inaugural el catedràtic de física teòrica de la Universidad Autónoma de Madrid, Cayetano López Martín, el qual, a "*¿Qué ciencia hay en la ciencia ficción?*", va ser de l'opinió que, en aquesta darrera, els elements bàsics són la ciència i la imaginació.

Aquesta primera sessió -la de definició de conceptes- la va continuar el professor i escriptor David Roas, de la Universitat Autònoma de Barcelona, el qual a "*Lo fantástico como desestabilización de lo real: elementos para una definición*" va deixar palès el sentit actual del fantàstic, malgrat la superació de la característica oposició positivista entre real i irreal, al segle del cibermón i la física quàntica. Tot seguit la darrera ponència, a càrrec de la professora de la UNED Alicia Mariño, va definir allò que fa que un relat es pugui considerar fantàstic, meravellós, insòlit o de ciència-ficció. I, com va acabar aquest matí tan farcit de conceptes? Doncs, amb un prou assortit i abundós "vino español" servit al Club de professors. La sessió de

tarda va ser de comunicacions, amb predomini de les exposicions al voltant de la producció literària sud-americana, africana, turca i del món àrab. En total, trenta-quatre comunicacions.

La resta de jornades fins al divendres al migdia van tenir la mateixa estructura i el mateix ritme. Les ponències foren: "El síndrome de Ambras i el eslabón perdido" (els "monstres" de pèl: de mascotes reials al circ), "Reflexiones acerca de la elección del narrador en los textos fantásticos: estrategias y efectos" (impressions d'una escriptora i professora), "Feminismos y literatura fantástica" (feminisme "comptable": quantes dones hi ha a o en...?), "La ficción proyectiva: propuesta para una delimitación del género de la ciencia ficción" (una ciència-ficció sense ciència?), "El maravilloso teatro de lo maravilloso" (un repàs il·lustrat del teatre de temàtica fantàstica i de ciència-ficció al XIX), "Lo fantástico y el teatro" (una reflexió sobre aquesta relació), "La literatura ciberpunk: mistificaciones de lo fantástico desde un presente congelado" (les característiques d'un fenomen finit), "Un bestiario futuro: exorcismos proyectivos en la ciencia ficción" (la concepció predominant sobre el monstre a cada època). Després d'aquesta darrera, vam cloure el matí amb una lectura prou interessant de contes a càrrec dels autors o autores.

Pel que fa a les comunicacions, ateses la quantitat i la varietat, caldrà adreçar-se a la pàgina

www.congresoliteraturafantastica.com,

on hi ha tota la relació dels continguts; passat l'estiu també hi haurà el text tant de ponències com de comunicacions.

La conferència de cloenda va anar a càrrec de l'escriptor José María Merino amb el títol "Lo fantástico y la literatura española".

Viure el Congrés

L'assistència als matins es va veure força reforçada amb els estudiants matriculats, mentre que a la tarda va restar reduïda, principalment, als especialistes; val a dir que gairebé no hi va haver presència d'afezionats a cap hora del dia.

Essent un espai acadèmic, va romandre obert a les aportacions dels que anomenen "investigadors independents", és a dir, persones estudioses d'un tema sense la

titulació universitària específica. Això va fer possible que hi hagués també un lloc per a comunicacions com, per exemple, la de Jaime Abella, dedicat al món de les lleis, "Enfoques recientes sobre la ciencia ficción procedentes de las universidades francesas", o la de Manuel José Sierra, arquitecte de professió, "Crónicas del piloto rojo".

El caire internacional hi va ser present no solament a la temàtica, sinó que ho demostra l'assistència d'investigadors i investigadores de Mèxic, Veneçuela o Turquia, entre d'altres països. Això, per altra banda, feia més palesa la manca d'espais dedicats a les literatures no castellaneres de l'Estat espanyol, malgrat la paradoxa de la notable participació acadèmica de Catalunya i del País Valencià, tant de docents com d'autors.

Atesa la gran i variada quantitat d'aportacions, hom pot pensar que hi havia de tot pel que fa a la qualitat. Estaria errat. Llevat d'unes poques comunicacions un pèl minses, la qualitat anava aparellada amb la quantitat, cosa que no hauria estat pas possible sense un gran treball previ al Congrés, el qual, per altra banda, tot sigui dit, el van fer rutllar com un rellotge.

L'Asociación Cultural Xatafi

Aquesta colla d'afezionats, amics i amigues, veritable promotora i pal de paller del Congrés, neix com a associació arran de la satisfacció d'haver organitzat la Hispacón 2003, quan poc abans de l'encontre el grup encarregat de fer-ho no ho havia pogut fer. Tot parlant amb Fernando Ángel i Fidel sobre els seus objectius, deien que la seva idea és dur endavant iniciatives necessàries (revistes, premis literaris...) de les quals, de moment, no es fa càrrec ningú, malgrat que la finalitat d'ells és que prenguin una volada pròpia. En trobareu més informació a la pàgina www.xatafi.com.

No heu pas d'estranyar-vos doncs si us dic que Teresa López, la coordinadora del Congrés i professora de la Universidad Carlos III, també és membre de Xatafi.

En Fidel em va explicar que això de Xatafi és un possible nom originari àrab del modern Getafe.

Josep Maria Roselló

LLIBRES

La mutació sentimental

de Carme Torras

"Ciència-ficció", 22, Pagès Editors, Lleida, juny 2008.

La mutació sentimental és la novel·la guanyadora del desè premi Manuel de Pedrolo, Ciutat de Mataró. Sovint ser guanyador d'un premi, quan aquest no és un dels premis considerats mediàtics, pot ser, per als possibles compradors, més una desmotivació que un incentiu per a adquirir el llibre. I això és així perquè els escriptors professionals o reconeguts per les editorials i el públic no acostumen a presentar-se a aquests premis

considerats, per ells, com a menors.

Aquest no és, però, el cas del premi Manuel de Pedrolo, per la simple raó que és l'únic premi de ciència-ficció en català. És normal, doncs, que escriptors força coneguts comparteixin espai amb els que veuen la possibilitat de publicar la seva primera o segona novel·la. Aquest és el cas de Carme Torras, llicenciada en matemàtiques i doctora en informàtica, que veu publicada la seva primera novel·la de ciència-ficció després d'haver obtingut ja el premi Primera Columna per la seva novel·la *Pedres de toc*.

Carme Torras no és el que podríem anomenar una "experta" en ciència-ficció. Ella mateixa confessa que deu molt als seus amics de la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia, que, amb el seu entusiasme, l'han motivat a escriure aquest llibre. Però el que és indubtable és que el contingut del llibre deu molt

al seu treball com a investigadora de l'Institut de Robòtica.

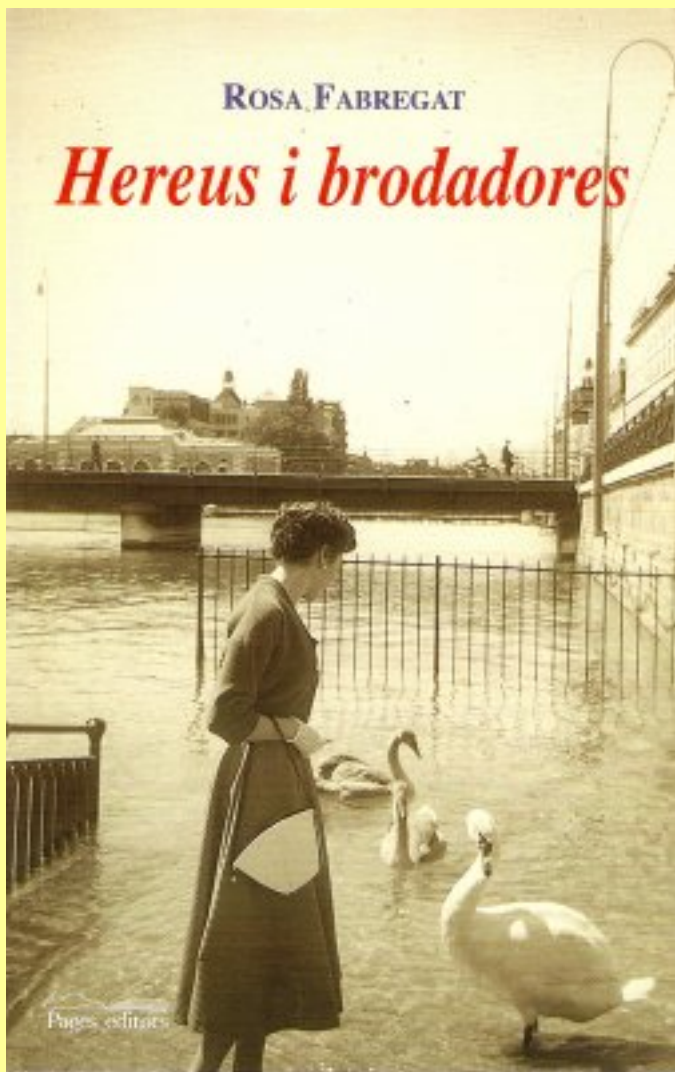
Perquè si de fet el personatge central de la novel·la és una nena del segle XXI, que és reviscuda al segle XXII, l'eix central és el conflicte existent en una societat en què els humans ja no poden viure prescindint d'uns robots que l'avançada tecnologia de l'època ha dotat d'unes característiques i aptituds que superen les de la majoria dels seus creadors. Aquesta doble actitud de dependència i de rebuig porta a un enfrontament entre els defensors a peu i a cavall de la tecnologia i els que creuen que aquesta és un impediment per a la manifestació de sentiments que portin a unes relacions més humanístiques.

Carme Torras aprofita la trama del llibre per donar-nos una visió del possible futur de la nostra societat. Una societat molt avançada en determinats aspectes que ha de patir, però, les conseqüències de la manca de previsió dels seus antecessors. Una manca que, bàsicament, ha originat un món on gairebé no es pot viure a l'aire lliure sense perill de contaminar-se, on és difícil trobar una flor i impossible veure un gos que no sigui un robot.

Aquests, els robots, són des del meu punt de vista els personatges més interessants de la novel·la, si exceptuem la petita protagonista. Uns robots que, com els infants, van aprenent dels adults i traient conclusions del seu comportament. Comportament que més d'un cop els sembla una mica sorprenent i poc madur.

En diferents moments del llibre l'autora introdueix unes quantes endevinalles lògiques que li serveixen per una part per a confrontar el pensament dels tecnos amb el dels antitecnos però, per una altra, per a donar-se la satisfacció d'estimular el lector a desenvolupar més la seva intel·ligència. Cosa que és exactament el que pretén un dels personatges de la novel·la cercant, amb l'ajut de la nena, una pròtesi que millori els robots i faci acabar la docilitat i la passivitat dels humans.

Toni Segarra

Hereus i brodadores

de Rosa Fabregat

"Lo Marraco", 197, Pagès editors, Lleida, abril 2008.

Una de les funcions de l'escriptura és preservar la història. L'escriptura de les cròniques té aquest sentit. Però la història es nodreix tant de grans històries com de petites històries, de relats personals que, des de la privacitat, expliquen també la biografia col·lectiva d'una època, d'un país, d'una ciutat, d'una població.

Els memorialistes, en la mesura del possible, són escrupolosos amb els fets històrics i amb les identitats personals. En canvi, als novel·listes els agrada circular entre les fronteres de la realitat i la imaginació, jugar a cuït i amagar en els intersticis. El novel·lista recrea, anima allò que sap, que observa, que intueix. Per això imagina no solament el que és, sinó també el que podia haver estat. El novel·lista crea versemblança, ja sigui basant-se en fets reals o de ficció, o barrejant-los: aquest és el seu art.

Després d'haver llegit el retaule familiar que és *Hereus i brodadores* crec que les ciutats de Cervera i Lleida, els seus escenaris i la seva gent, sobretot la gent pròxima, la família, estaran encantats amb la descripció que en fa l'autora, Rosa Fabregat. Ella viu a Lleida, però tant la família materna com la paterna procedeixen de Cervera.

Amb un gran desplegament de recursos literaris, que van de la descripció realista al fantàstic, del document històric a la invocació a Wells, Rosa Fabregat, amb l'ajut d'un *alter ego* narrador, el fantasma de la tia Núria després de morta, ens va

presentant els membres de la doble nissaga cerverina que dibuixa el seu arbre genealògic. Els hereus i brodadores hi són tractats amb tendresa fins i tot quan el personatge presenta colors foscos, o algun forat de l'ànima.

La casa dels avis paterns, on l'autora va viure els primers anys, és el paradís de la infantesa, com Lleida és l'espai de la seva formació intel·lectual. Les vicissituds dels familiars van constituint un fris de la vida de Cervera i de Lleida amb ramificacions a Barcelona, Ginebra, Bèlgica, Buenos Aires, Xile o Canadà. Les històries dels personatges de les dues famílies que s'entrellacen amb el matrimoni dels pares de Rosa Fabregat, amb el que tenen de particular, per gràcia de la literatura esdeven també prototipus de la història que travessa de cap a cap el segle XX. Així, amb el protagonisme de persones i ciutats, hi ha també el protagonisme inevitable de la guerra civil, la postguerra i tot el que va significar de mort, d'exili, de pobresa, de genocidi cultural. I ben imbricadament amb la crònica realista hi ha el món fantàstic, com les escales del cloquer per on pugen les ànimes abans d'envolar-se a la falda de la campana, o la referència final als mons paral·lels.

Amb aquest llibre Rosa Fabregat i Armengol reivindica les seves arrels de sang i de cultura. Però encara va més enllà: entre ratlles escriu una carta d'amor a aquelles dones de la seva família que per raó de gènere haurien estat invisibles si l'atenció cordial de l'escriptora no hi hagués posat un focus que les visualitza especialment. I és que escriure de vegades és també un acte de justícia.

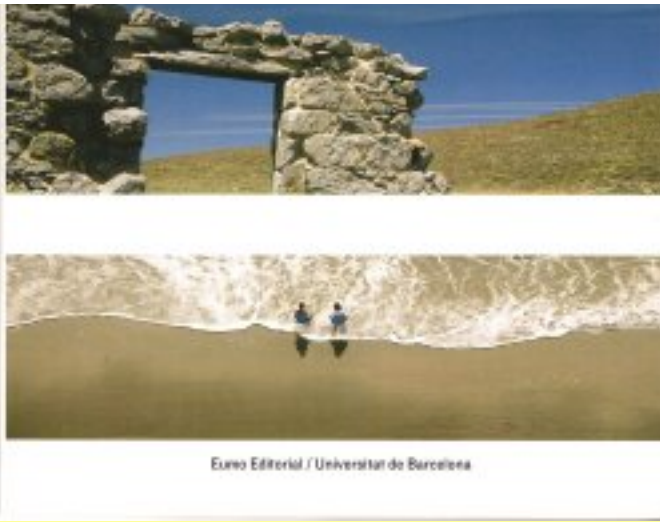
Teresa Costa-Gramunt

Mecanoscrit del segon origen

de Manuel de Pedrolo

"Català fàcil", 11, Eumo editorial i Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona, Vic-Barcelona, gener 2008.

Els aprenents d'altres idiomes ja fa temps que disposen de textos literaris reduïts argumentalment i simplificats lingüísticament, amb glossaris d'ajut, per a introduir-se en la lectura d'una llengua. És el cas de la "Longman Simplified English Series" i la "The Bridge Series", també de la londinenca Longman, on

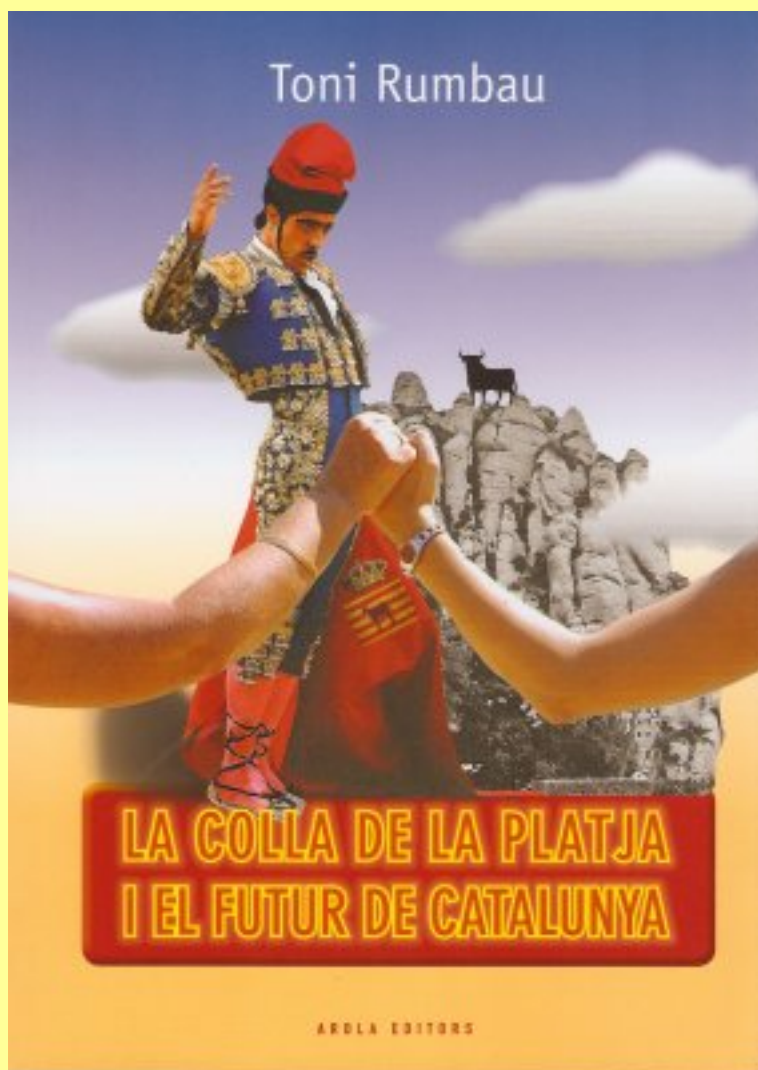
podem llegir en versió simplificada *The Invisible Man* de Wells o *Brave New World* de Huxley, o l'"English Language Learning" de la University Press de Cambridge o els "Streamline Books" de Nelson, amb títols com *The Caves of Steel* d'Asimov o *A Fall of Moondust* de Clarke, per citar-ne alguns dels que tenim damunt la taula. O sigui que podem aprendre anglès llegint ciència-ficció.

En català, des de fa poc també disposem d'algunes col·leccions de lectura simplificada, com les de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat o les d'Eumo. A la que publiquen conjuntament Eumo i la Universitat de Barcelona, dins la sèrie de nivell elemental (cinc-centes paraules) ja havien sortit, entre altres, les versions del *Viatge al centre de la Terra* de Verne i de *L'home invisible* de Wells. Ara, a la de nivell mitjà (mil cinc-centes paraules), tenim la versió del *Mecanoscrit del segon origen* de Manuel de Pedrolo, en adaptació de Gemma Redortra i Vilà i selecció de Carme Ballús.

La versió ultrareduïda de la novel·la permet comprovar (a qui no ho hagués vist ja) la coherència i el rigor de la línia argumental i estructural de l'obra. S'hi manté l'inici anafòric de cada "quadern": "L'Alba, una noia...", però hi perdem el ritme dels diferents "versicles", a l'original invariablement començats amb "I...". L'adaptació sembla més pensada per a lectors catalanoparlants, o si més no coneixedors de la nostra cultura, que no per a estrangers: així, el glossari aclareix termes d'ús quasi universal com "medicina", "mecànica", "tractor" o "biblioteca", i en canvi no n'explica d'altres com "masia". I per alguna raó que desconeixem en Dídac no és llançat al riu, sinó a una bassa.

Pedrolo i el seu *Mecanoscrit*, doncs, també serveixen per a la primera aproximació a la lectura en català, després que la novel·la sencera ja ho havia fet en temps més esforçats.

AMJ

La colla de la platja i el futur de Catalunya

de Toni Rumbau

"L'estel, narrativa del futur", X, Arola Editors, Tarragona, gener 2008.

En una situació normal, ens limitariem a comentar les obres que consideréssim recomanables i a silenciar les que trobem negligibles. Però ara com ara mirem de deixar constància de totes les novetats de què tenim notícia, relacionades amb el nostre camp, i per això també hem de ressenyar les que lamentablement trobem insatisfactòries, tot i que valorem l'aportació dels autors i n'esperem noves obres

més reeixides.

A la novel·la, en Romà Bastides i Soriano, mentre passeja per la platja de la Barceloneta, rep els efectes d'uns quants llamps que li cauen al voltant, i a partir d'aquí té visions de futur. Influeix en una colla d'amics que més endavant entraran en contacte amb un grup d'historiadors futuristes, amb seu a Malta, que tenen relació mediúmnica amb els morts, i així van articulant les seves visions, que en Bastides explica als lectors per mitjà de cartes.

El llibre sembla que vol inscriure's en la línia de barrila i xerinola de tradició vuitcentista, i a moments podria semblar escrit fa cent cinquanta anys, si no fos que les bromes que planteja (Pujol tornarà a presidir la Generalitat, Ferran Adrià fundarà una nissaga reial de cuiners amb noms com Lluç el Ben Menjat, Carod no durarà al govern, el futbol a Catalunya serà abolit per decret...) són de l'actualitat més efímera.

L'autor, al pròleg que signa amb el seu nom, considera la novel·la del seu personatge com unes "brillants prediccions". Ja és bo que algú les hi trobi. Però les ha publicades, i la seva opinió pot quedar en minoria.

AMJ

Contes

de Primo Levi

Traducció de Teresa Muñoz Llobet
 "Les millors obres de la literatura universal (segle XX)", 174,
 Edicions 62, Barcelona, novembre 2007.

Als contes de Primo Levi (1919-1987), la profunda reflexió humanística, sovint no exempta d'ironia, bonhomiosa o

implacable, se sol servir de l'anàlisi científica. Científic, tècnic i escriptor, l'ofici de químic li va salvar la vida a Auschwitz, com va relatar en novel·les testimonials escruixidores, com *Si això*

és un home (1947). També li havíem

llegit algun conte de ciència-ficció a *El sistema periòdic* (1975), en què la descripció dels gasos nobles feia de metàfora de comportaments humans. I a *La chiave a stella* (1978) narrava històries, situades arreu del món, d'en Tino, un especialista en el muntatge de grans estructures metàl·liques, amb el resultat d'una bella incitació a estimar la feina pròpia, en què la reflexió humanística s'imbricava amb la tècnica. Ara, aquesta edició dels contes aplega els reculls *Històries naturals* (1966), *Defecte de forma* (1971) i *Lilit* (1981).

Són generalment relats que despleguen una reflexió moral a partir d'un nou giny o d'una situació insòlita, a la manera, per cercar-hi algun paral·lelisme, ni que sigui forçat, de Bradbury, Sturgeon o Matheson (o Fast o Pedrolo, en un altre sentit), però ben sovint amb una sòlida descripció tecnocientífica. Alguns dels relats són negligibles, gairebé només un apunt, o un "divertimento", però el conjunt és una considerable aportació a la ciència-ficció de reflexió humanista.

Històries naturals és el primer volum de contes que Levi va publicar. Hi ha un motiu recurrent en els sis contes en què en Simpson, representant a Milà de l'empresa americana NATCA, ofereix els darrers invents que li arriben de la central de Fort Kiddiwanee, i en ocasions podem veure com suggeriments d'un conte són aprofitats en el següent. Tres dels relats tenen forma teatral, i un dels contes, "Papallona angèlica", amb un experiment de metamorfosi damunt humans fet per un metge del règim nazi, remet als textos realistes i testimonials de Levi.

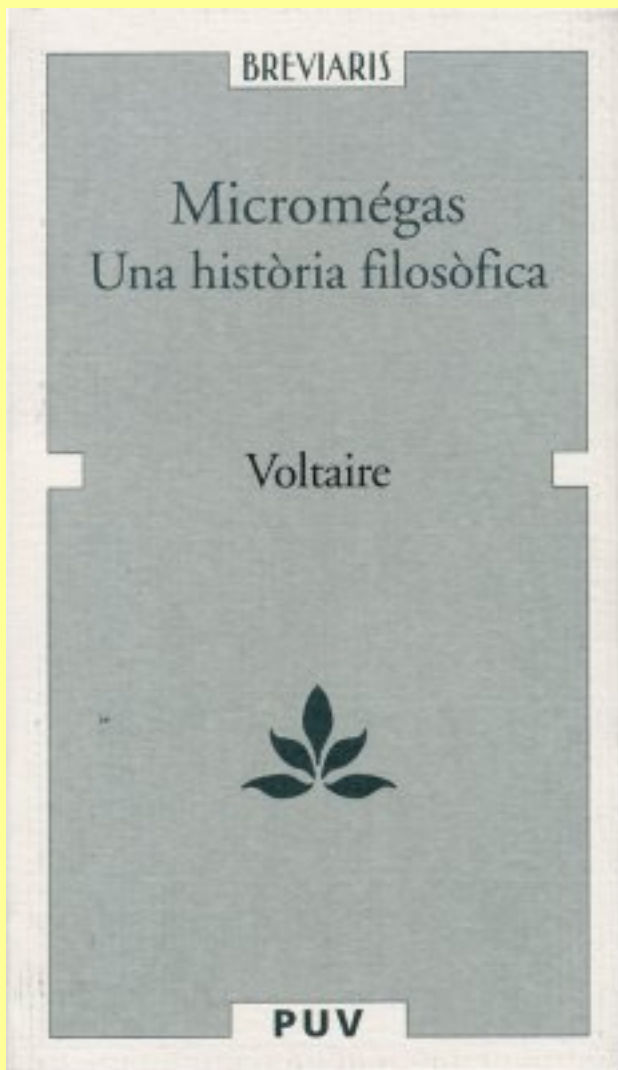
Defecte de forma s'obre amb una carta de Primo Levi a l'editor, en ocasió de la reedició del llibre el 1987, l'any del suïcidi de l'autor, que hi comenta algunes des les seves anticipacions amb la perspectiva de disset anys, i tot el llibre té un to més ombrívol o pessimista que l'anterior. Hi ha alguns contes aparellats: "Vist de lluny" és un "divertimento" sobre el tema de la Terra vista des de la Lluna i "Caçadors d'ànimes" presenta una mena de versió transcendent i compromesa del tema anterior; "Feina creativa" tracta d'on van a parar els personatges literaris, en aquest cas el protagonista d'uns relats de ciència-ficció, i "Al Parc" presenta l'escriptor

esdevingut personatge, i "Recuenco: la Nodrixa" i "Recuenco: el rafter" mostren dos punts de vista sobre la mateixa nau que forneix de llet un poblat de l'Amazones. I hi ha des d'un conte a la manera de Clarke, "A fi de bé", amb una xarxa telefònica europea interconnectada que evoluciona fins a prendre iniciatives, fins al tema jueu del Gòlem a "El servent", o una especulació de químic a "Gran cosa és l'aigua", en què un lleuger augment de la viscositat de l'aigua té conseqüències fatals per al manteniment de la vida a la Terra.

"Lilit" és dividit en tres apartats. "Perfet d'indicatiu o pròxim", amb extraordinaris contes realistes de l'experiència de Levi al camp d'extermini d'Auschwitz. "Futur perfet o anterior", amb contes de fantasia, de ciència i de ciència-ficció, de to al·legòric, que van des del cataclisme còsmic que és una Nova que devora tot el seu sistema planetari, i que observat per l'astrònom és una anècdota, a "Una estrella tranquil·la", fins a les especulacions genètiques de "Disfilaxi", en un futur en què els inhibidors de rebuig per als trasplantaments han deixat sense defenses i les femelles són fecundades per qualsevol espècie animal o vegetal, o "Els fills del vent", amb el curiós sistema reproductiu dels atoüla i les nacunu, o "Els gladiadors", amb un futurista espectacle de gladiador contra automobilista. L'última secció, "Present d'indicatiu", és dedicada a contes realistes o d'imaginació, tots de profunda reflexió sobre la dignitat humana i molt sovint de respecte per la dignitat professional, en una feina generalment tècnica o científica, i que no exclouen les descripcions tècniques i les consideracions morals trasbalsadores: "Pensava com és de desagradable ajudar els homes desagradables, que són els que estan més necessitats d'ajuda."

Un volum imprescindible, per a tenir-lo sempre a l'abast i tornar-hi.

AMJ

Micromégas. Una història filosòfica de Voltaire

Traducció, introducció i notes de Martí Domínguez

"Breviaris", XV, Publicacions de la Universitat de València, València, gener 2008.

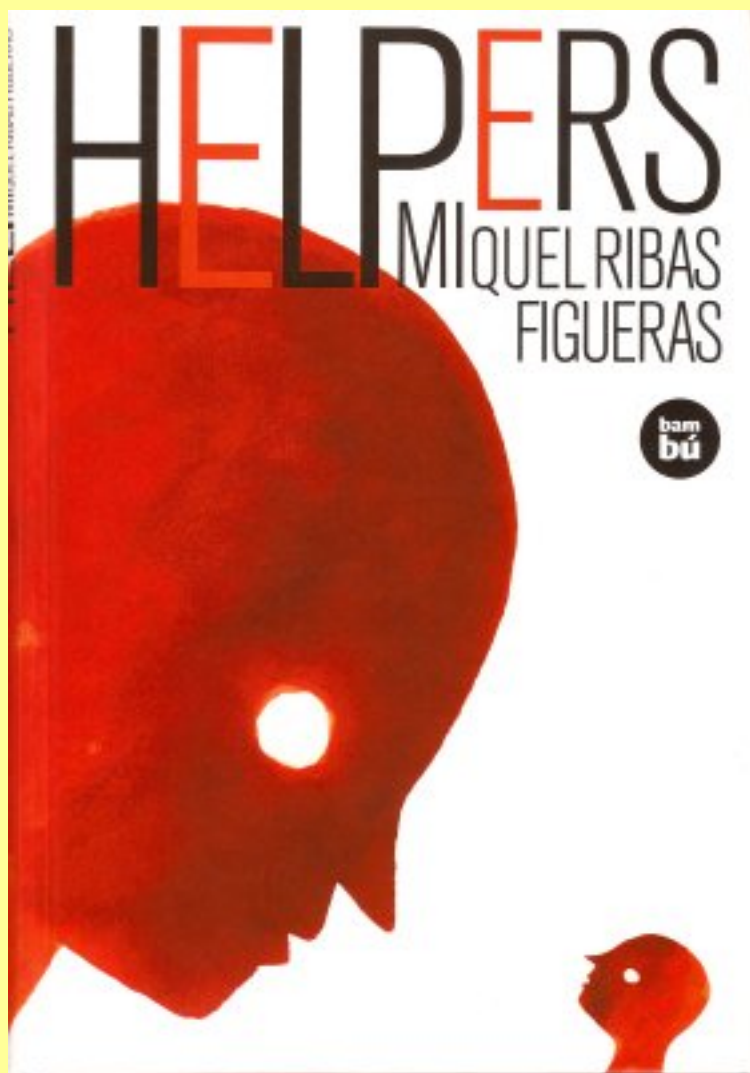
Sempre és higiènic tornar a llegir aquest conte de Voltaire, del segle XVIII, i ara encara més en l'edició il·lustrativa i amanesa que n'ha preparat Martí Domínguez per a la Universitat de València.

Al conte, Micromégas, un habitant d'un planeta que gira entorn de Sírius, i que fa uns trenta-nou quilòmetres d'alt, després d'una baralla amb el muftí del seu país, que li ha censurat un llibre i l'ha bandejat de la cort, se'n va a recórrer la Via làctia. Arriba a Saturn, hi coneix el secretari de l'acadèmia, un nan que no arriba als dos quilòmetres d'alçada, i després d'algunes discussions científiques se'n van junts, amb els criats i els instrument científics, primer a Júpiter, a Mart, i finalment a la Terra, on conversaran amb una colla de savis i Micromégas s'escandalitzarà "de veure que els infinitament petits tingueren un orgull quasi infinitament gran".

Martí Domínguez a la traducció esmena algun matís de la de Pere Gimferrer i a l'útil pròleg i a les notes ens informa a bastament dels aspectes literaris i científics de l'obra: Micromégas difon les últimes teories científiques de Newton, com feia Voltaire mateix entre els francesos, i el secretari nan contra el qual discuteix és una al·legoria de Bernard de Fontenelle, el cartesià secretari de l'Acadèmia francesa, i el fons de la diatriba és l'actitud de Voltaire com a representant de l'home de lletres francament interessat per la ciència.

De tota manera, després de la lectura d'aquest divertit conte filosòfic ("*une coïonnerie*", "una collonada", en deia Voltaire), podem fer les paus amb el lletraferit Fontenelle rellegant els seus curiosos *Diàlegs dels morts* que el 1929 li va traduir J. Farran i Mayoral per a la "Biblioteca Univers" de la Catalunya, i que anticipen alguns contes metafísics de Poe.

AMJ

Helpers

de Miquel Ribas Figueras

"Èxits", Editorial Bambú,
Barcelona, setembre 2007.

Llegint *Helpers*, pel tema de l'especulació científica, ens ve al cap *Homes artificials* (1912) de Frederic Pujulà i Vallès, la primera novel·la catalana de ciència-ficció, que no necessàriament Ribas ha d'haver llegit: més aviat el plantejament global s'acosta a algunes novel·les de Michael Crichton, que tampoc no és cap mal model.

El protagonista de Ribas, en Marc Solà, és un jove biòleg que acabat de llicenciar rep l'oferta d'anar a treballar per a una important fundació nord-americana al laboratori que tenen a l'Índia. Algunes clàusules del contracte, com el compromís de no revelar mai a ningú l'objecte i les característiques de la feina, el fan dubtar, però finalment accepta. A l'Índia, en unes instal·lacions enmig de la jungla, en Marc s'anirà introduint en les característiques del projecte, relacionat amb la clonació humana, entre col·legues pintorescos. I inevitablement quan l'experiment reïx comença el drama.

El primer capítol i l'últim, centrats en els conflictes adolescents del protagonista amb la Marta, la xicota que deixa a Barcelona, marquen el to de la novel·la, volgutament de "literatura juvenil". L'esforç de documentació i de plantejament de Miquel Ribas és ben respectable, la idea i l'argument són interessants, però dissortadament la novel·la resulta insatisfactòria per l'excés de voluntat utilitària (les notes cultes a peu de plana llasten la lectura; fóra més d'agrair un glossari final) i per un to general pla i lineal, que estava els moments de conflictes o d'acció.

AMJ

Justin Time. Traïció a Florència

de Peter Schwindt

Traducció de Tiana Puig i Soler
"Narrativa singular", La Galera,
Barcelona, març 2008.

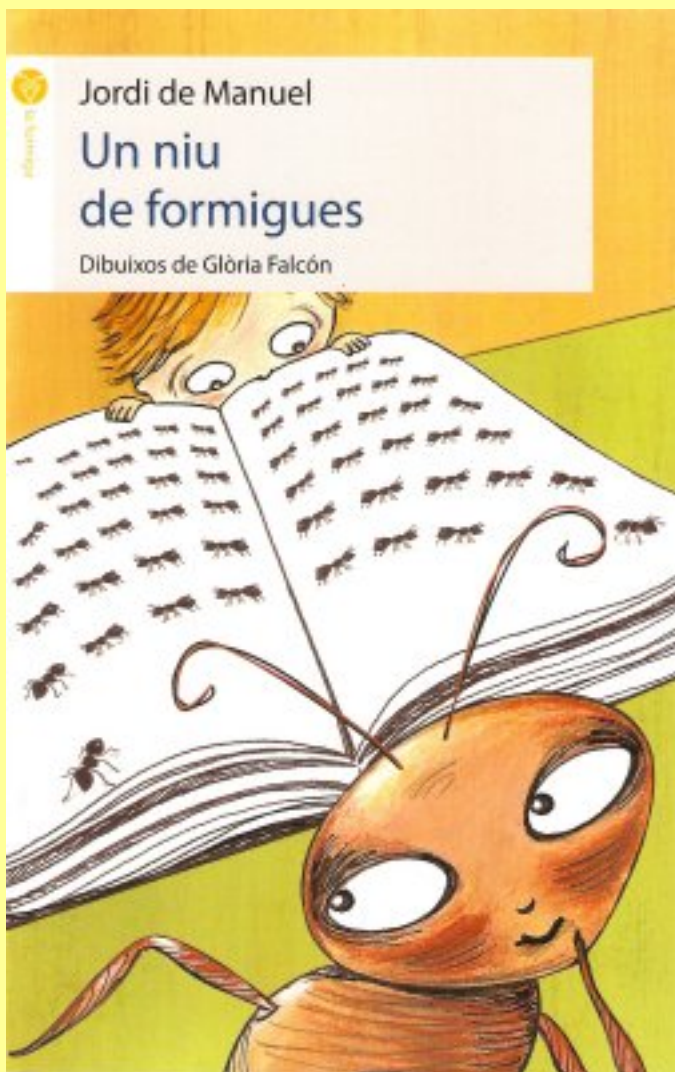
Es tracta del quart volum d'una sèrie d'aventures juvenils amb la màquina del temps. Al primer volum, *Justin Time. Viatge del temps* (2006), l'any 2385, a Londres, els pares d'en Justin desapareixen en el viatge de prova d'una gran màquina del temps. La cerca dels pares serà la constant de tota la sèrie, amb les intrigues provocades pels possibles sabotejadors del mateix

Departament d'assumptes del control del temps per al qual treballaven. En aquell primer volum en Justin anava a parar al Londres del segle XIX. El segon episodi, *El projecte Montauk* (2007), duia en Justin i la Fanny, una orfeneta que el noi havia rescatat del Londres dickensià i que l'acompanyarà en les aventures següents, fins a una base nord-americana secreta, al segle XX. El tercer episodi, *El portal* (2007), transcorria a la Sibèria de 1908. Ara, a *Traïció a Florència*, en Justin i la Fanny

viatgen a la Florència de Llorenç el Magnífic, Savonarola i Leonardo, precisament perquè la pista que segueixen és que un agent del temps és qui ha fet de model del famós dibuix de l'esquema de les proporcions del cos i ha inspirat alguns dels invents leonardescos. I la revelació final donarà per a continuar la sèrie.

Potser la curiositat és que l'autor, Peter Schwindt (Bonn, 1964), és alemany, i les novel·letes són traduïdes d'aquest idioma, del qual no ens arriba gaire ciència-ficció.

AMJ

Un niu de formigues

de Jordi de Manuel

Il·lustracions de Glòria Falcón

"La formiga groga", 10, Animallibres, Barcelona, maig 2008.

Jordi de Manuel ha fet considerables aportacions a la ciència-ficció adulta, des de les provatures de *Tres somnis blaus* (2000) i *Cels taronges* (2001) fins a les madures *L'olor de la pluja* i *El cant de les dunes* (2006), a més d'un ja considerable feix de narrativa amb etiqueta o sense, llarga i breu, i producció infantil. Ara, a *Un niu de formigues*, presenta set narracions per a lectors "a partir de 8 anys", amb el peu forçat que en totes hi han de sortir

formigues.

Jordi de Manuel té en compte que els lectors menuts no són lectors deficients, sinó lectors per desenvolupar, i així amb les seves narracions els estimula en diferents aspectes, des de l'antisexisme de "M'agrada tant...!" fins a la comprensió per la degradació de "L'àvia Amèlia", i sempre amb el respecte d'escriure bé i construir la

narració sense menysprear el lector, per més que aparentment aquest lector pugui semblar poc exigent. I convé agrair-li que també hagi pensat a pervertir-lo cap al camp de la ciència-ficció, ni que sigui en una quota que, més que al famós tres per cent, raneja al trenta per cent.

A "Invasors", situant-se a la perspectiva oposada a les delicioses novel·les de Bernard Werber, són les formigues les que salven la Terra d'una invasió implacable, potser precisament perquè les molècules del moc paralitzant, que actuen damunt els éssers animats més grossos, són inadequades per a la mida de les formigues, la voracitat implacable de les quals inconscientment causa destrosses irreparables a la tecnologia dels invasors.

I el conte que obre el recull, "Flap!", és un d'aquells contes infantils que sense cap retoc poden interessar qualsevol tipus de lector, justament per un final obert a qualsevol tipus d'interpretació. Sovint llegim per trobar respostes a les nostres perplexitats, i la bona literatura, quan hi tornem i hi retornem, ens dóna noves respostes senzillament perquè hi adrecem noves preguntes, perquè som uns altres els que llegim. En aquest sentit, el conte de Jordi de Manuel per a un lector infantil pot ser un relat màgic, o senzillament un relat realista. Però per als que ens pensem que sabem que literatura i realitat són dos termes antitètics, o si més no que "realitat" no és un terme unívoc, no tenim cap mania a classificar-lo dins l'apartat de la literatura fantàstica o fins la ciència-ficció.

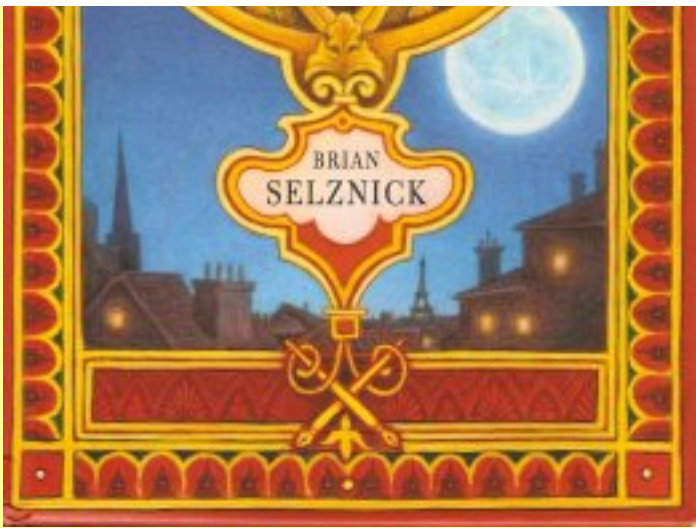
AMJ

La invenció de l'Hugo Cabret

de Brian Selznick

Traducció de Josep Sampere
 Editorial Cruïlla, Barcelona, octubre
 2007.

La coberta, amb el dibuix d'un complicat mecanisme de rodes dentades i volants, i un pany al mig, juntament amb la tossa que fa el llibre (més de cinc-cents trenta pàgines de paper gruixut, que en fan un volum de prop de cinc centímetres), suggereix alguna mena d'artefacte mecànic. El disseny evoca els llibres de Jules Verne. I la introducció ens situa a

l'any 1931, però la història ens anirà fent retrocedir uns quants anys, fins als inicis del cinema.

El llibre narra l'aventura d'un nen de deu anys, l'Hugo Cabret, que viu entre rellotges, amagat a les golfes d'una gran estació de tren de París, només amb la companyia d'un autòmat espatllat que ell s'ha entestat a fer funcionar amb l'ajut dels dibuixos que va deixar el seu pare, perquè està convençut que l'autòmat, quan comenci a actuar, li revelarà el missatge que li ha llegat el pare. La trama ens mena cap al món del cinema, i tot el llibre combina la paraula i la imatge.

La innovació de Brian Selznick és que no es tracta solament d'un "text il·lustrat", ni tampoc d'una novel·la gràfica, sinó que les seqüències il·lustrades narren parts de l'acció que no són descrites amb paraules. Així, el llibre comença amb vint-i-una il·lustracions a doble pàgina, en llapis i en blanc i negre, que, com un film mut, amb plans generals, mitjans i primers plans, ens situen a l'escenari i a l'arrencada de l'acció. Hi ha a continuació dues pàgines de text, que continuen la història que ja hem iniciat, i després es van combinant seqüències narrades o mostrades, segons les característiques de l'acció. I quan sigui adequat també trobarem fotografies i fotogrames. I la resolució dels enigmes ens acostarà a la primitiva ciència-ficció cinematogràfica.

El llibre es va publicar a Nova York l'any passat, i l'octubre ja el teníem en català, en una versió impecable. Un d'aquells llibres en principi per a adolescents, però que pot fer gaudir qualsevol que estigui obert a les sorpreses i que estimi els peoners del cinema i de la ciència-ficció.

AMJ

TEATRE

LA VIA LÀCTIA

Text i direcció:
Roser Castellví i Dani Martínez
Música:
Dani M. Iglesias
Intèrprets:
Cia. El

Cau de l'Unicorn

Jove Teatre Regina, Barcelona, maig 2008.

Els no entesos en teatre tan sols posseïm un criteri per a valorar les obres: com ens ho hem passat (... i que consti que les barretes de xocolata blanca farcida d'excipients amb què obsequiaven amb les entrades no han influït en la crònica).

La fascinació de la llum negra i els personatges luminescents moguts pels titellaires, la tècnica que va fer famosa la Llanterna Màgica de Praga, provoca un efecte hipnòtic en grans i petits, un clima de fascinació en què tot sembla possible: autopistes d'estels, paraigües que es transformen en galàxies espirals, ens geomètrics i éssers amb caps allargats, inflats com albergínies.

La trama és senzilla: un món (Argó) amenaçat per la destrucció (en aquest cas per la sequera de llet i els seus derivats dels quals s'alimenten els argonians) i un heroi que l'ha de salvar. A Karim, l'antiheroi que curiosament no posseeix la desproporció

cefàlica, en un ritu iniciàtic (en què participa una eruga cantant un rock'n'roll) li és revelat el planeta on pot trobar llet i els animals banyuts que la produeixen abundantament. Karim inicia la travessia per l'espai en una mena d'helicòpter monoplaça. Aterra a Kronos, un món d'éssers estressats als quals els van creixent les cames com més presses tenen. També fa parada en un astre glaçat on tan sols existeix la comunicació telepàtica, poc després fa una nova aturada en un planeta cobert de deixalles (que paradoxalment no és la Terra). Quan arriba al nostre món, confon un home disfressat de víking amb una vaca. Finalment, aconseguix que una vaca lletera i dos vedells viatgin fins a Argó.

El text és amè i s'agraeix un llenguatge ben construït i comprensible per als infants, que combina diàlegs amb cançons rítmiques i agradables (més d'una vegada aconseguixen que el públic acompanyi el compàs picant de mans). Els primers minuts en què apareixen els geòmetres, una mestra que avalua els aprenentatges mesurant el cap, en Karim i el savi que viu en una cova, són, al meu parer, el millor de l'obra. Després, durant la travessia, el ritme decau una mica i el desenllaç es precipita potser massa ràpidament, sense prou preparació. Però això no treu que l'espectacle sigui encisador i deliciós i la sensació d'haver passat una bona estona. I, sobretot, que les criatures continuïn parlant de la història i dels personatges fins i tot quan són al carrer i a casa.

Jordi de Manuel

CINEMA

Indiana Jones i el regne de la Calavera de Cristall

quart lliurament de l'Indiana Jones és una pel·lícula per a ments senzilles. No és impossible passar-s'ho bé veient-la si hom està disposat a entrar a la rotllana del joc de la inversemblança. Un cop dins, fins i tot pot resultar divertida a estones.

Els productors han estimulat que els seguidors de la sèrie l'anessin a veure amb l'esquer de les referències a les altres tres cintes de la sèrie, però resulten tan evidents, que hom no experimenta cap gran satisfacció intel·lectual en descobrir-les. El mateix passa amb les referències al context històric de la guerra freda.

L'aspecte més significatiu de la pel·lícula és la seva arquitectura: no té estructura argumental de pel·lícula, sinó de videojoc. L'espectador no cal que pensi, no cal que lligui caps, no cal que intenti deduir què passarà; s'ha de limitar a veure passar pantalles i, en tot cas, passar-s'ho bé veient la manera com l'heroi resol l'enigma del nivell actual per poder passar al nivell següent. També en aquest terreny la pel·lícula resulta previsible.

Els amants de la ciència en ficció s'ho passaran bé en la seqüència en què l'Indiana

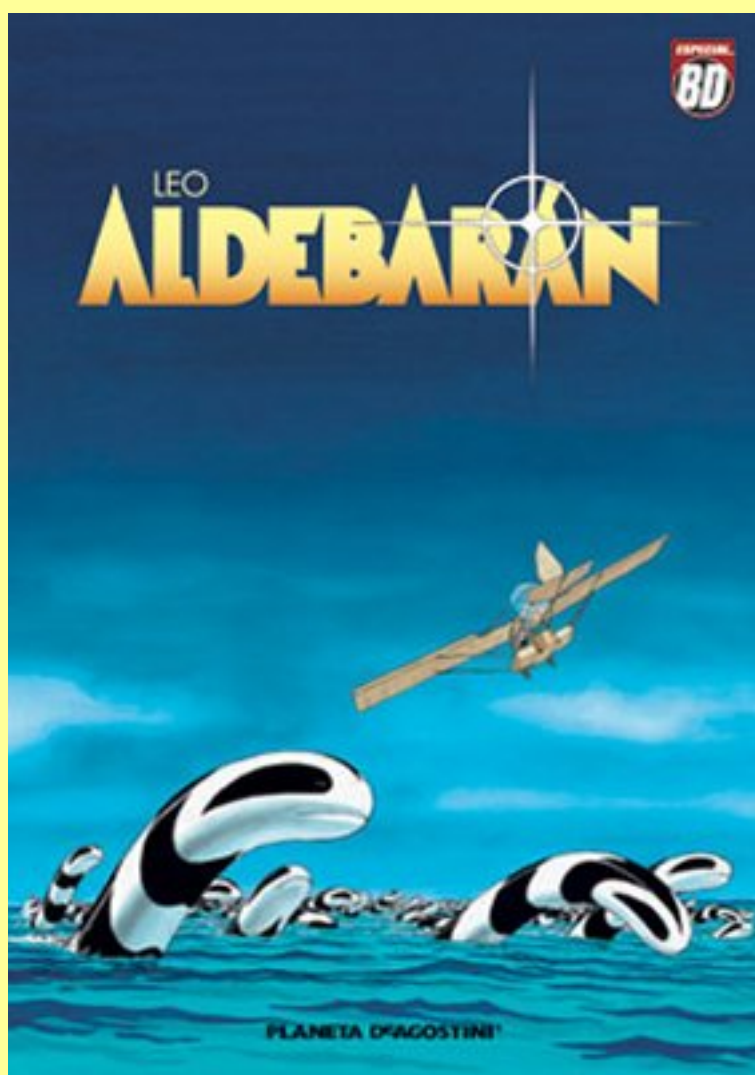
es troba al mig de la ciutat fantasma en el moment precís de l'assaig nuclear. Els amants de la ciència-ficció agrairan el tram final, per bé que tampoc en aquest terreny no es diu res que no s'hagi dit mil vegades.

I la podeu veure doblada al català i al castellà, però, per poc que sigueu cinèfils o tingueu un xic de respecte pel treball dels actors, segur que preferireu veure-la en versió original i, si és el cas, subtitulada.

Jordi Font-Agustí

CÒMIC

ALDEBARÁN

En el butlletí número 9 anunciàvem la propera publicació per part de Planeta DeAgostini d'aquest volum d'Eduardo d'Oliveira, àlies "Leo", que recull els cinc primers àlbums del primer cicle de "Los mundos de Aldebarán", títol genèric de la sèrie.

Ara hem hagut de tornar-lo a llegir en aquesta, molt digna, versió en castellà i ens reafirmem a dir que es tracta d'una obra bàsica per a tots els amants de la ciència-ficció en qualsevol de les seves manifestacions. L'inconvenient de la mida escollida (17,5x24,5 cm), poc habitual per a un còmic, que en fa més difícil la lectura i no permet apreciar-ne detalladament la qualitat del grafisme, queda compensat per l'encert d'haver

ajuntat en format llibre tot el cicle, que, d'aquesta manera, pot llegir-se sense interrupcions i a un preu (20 euros) totalment a l'abast dels afeccionats.

Aldebarán desenvolupa de manera alternativa i convergent quatre línies argumentals. Les dues primeres són clàssiques en la literatura de ciència-ficció: la de l'existència d'intel·ligències extraterrestres i el difícil contacte que pot establir-se amb els humans, i la colonització d'un planeta on ja hi ha vida encara que es desconeix si també n'hi ha d'intel·ligent. Aquestes dues línies queden completades amb una tercera en què es planteja el possible model de societat que comporta viure en un món estrany poc poblat i amb una tecnologia de fa un parell de segles, i una darrera en què es planteja el difícil pas de l'adolescència (els protagonistes, quan s'inicia la història, són en Marc, un noi de 16 anys, i la Kim, una nena de 13, intel·ligent i, potser per això, impertinent) a l'edat adulta.

Aldebaran és un planeta semblant a la Terra, amb un diàmetre, una gravetat i uns períodes de rotació i translació quasi iguals. L'any 2079 una nau espacial, la "Johannes Kepler", amb 1500 colons, va arribar-hi i hi va fundar la primera colònia humana fora del nostre sistema solar. Aquesta nau va desaparèixer durant el camí de tornada. Una segona nau, la "Tycho Brahe", va desaparèixer també pel camí i els contactes quedaren interromputs, amb el convenciment, per part de la Terra, que Aldebaran continuava deshabitada. Els primers colons han d'hagut d'espavilar-se sense cap ajut del planeta mare i, mentre alguns esperen i desitgen el restabliment del contacte, d'altres imposen un sistema dictatorial amb la finalitat d'assegurar la supervivència. A Aldebaran la vida es desenvolupa com la que podia ser en un petit indret del continent americà del segle XIX, només amb la diferència d'una fauna i una flora que algunes vegades es comporten de manera agressiva contra els humans. El petit poble de pescadors on viuen Marc i Kim desapareix per una catàstrofe i aquests dos joves es veuen obligats, juntament amb Nellie, la germana gran de Kim, que també té 16 anys, i Driss, un estrany desconegut, a emprendre un llarg itinerari que els condueixi a un lloc habitat.

Aquest darrer personatge, Driss, que ha intentat avisar el poble de la imminència de la catàstrofe, sap que aquesta ha estat provocada per una espècie d'animal gegantesc que ell creu intel·ligent i que anomena Mantriza. El lector sabrà, més endavant, que la "Kepler" no ha estat pas la primera nau a arribar a Aldebaran i que la Mantriza pot ser un supervivent d'una visita anterior.

Aquesta sèrie, que va començar a publicar-se a França l'any 1994, va suposar una oxigenació del gènere de ciència-ficció en format còmic, car, fins aquell moment, només *Valerian* havia estat capaç de fer plantejaments adults. No podem deixar, doncs, de recomanar-ne la lectura i n'esperem, impacients, la publicació del segon cicle.

Toni Segarra

OPINIÓ

Quins malvats volem per als nostres fills?

Una tarda, fa poc, el meu fill petit m'agafa i se m'endú al videoclub. Sembla ser que li havia fet una promesa tres dies enrere. No se m'acudeix cap bona excusa per escapar-me'n. De manera que hi anem.

Tria *Descobrint els Robinson*.

Podria haver estat pitjor. *Descobrint els Robinson*. L'enèsima producció Disney. Garantia d'acció i d'espectacularitat i una depurada animació (l'únic que demano és que no abusin amb les cançonetes).

A veure de què va: Lewis, un orfe abandonat en un orfenat. La Factoria Disney sempre aposta sobre segur. Tothom sent empatia amb un orfe. Encara que tinguem o hàgim tingut pare i mare, ens sentim o ens hem sentit orfes en un moment o altre, o sempre: Els pares no ens entenen, o els pares no tenien tot el temps del món per a nosaltres, o els pares deixen de cop de ser aquells éssers supermeravellosos i esdevenen éssers reals. Aquest de la pel·lícula, a més, és un orfe superdotat que ningú no entén i quasi ni suporta. Cap família no el vol adoptar. Només obrir la boca, els pares candidats s'adonen que no és el nen dolç, tendre, inferior intel·lectualment, que podran modelar al seu gust.

Aleshores arriben del futur Wilbur Robinson i Bowler Hat Guy, respectivament: un amic aliat i un enemic. Com a *Terminator*. L'amic arriba per preservar la història i el

futur. L'enemic, naturalment, per canviar-la a favor seu -el molt egoista! El malvat roba la màquina que pot alterar el futur. Lewis i Wilbur es veuen obligats a viatjar al futur, que és el present d'en Wilbur, per intentar arreglar les coses des d'allà. Com a *Retorn al futur* (la 1 o la 2, no ho recordo).

Lewis, l'orfe, fa coneixença de la família de l'amic. És una concentració única de bojós encantadors sortits directament de *Viu com vulguis* de Frank Capra. (Tota la pel·lícula, ja es veu, és un *patchwork* fet de *déjà vus* cinematogràfics, però els queda ben cosit i tot.)

Aquesta família d'eixelebrats sí que comprèn i sí que vol adoptar l'orfe impossible (són tan de màniga ampla i tan despistats que potser adoptarien Charles Manson o Michael Jackson també). Però, ves per on, hi ha una incompatibilitat flagrant que impedeix la felicitat d'en Lewis -i, per deferència amb els que no han vist la pel·li, no la revelaré, perquè avui em sento bona persona.

Tot seguit, una altra sorpresa: el malvat és algú que Lewis ja coneixia, un que ha acumulat tones de rancor contra ell, i llegendes i hores de no dormir en una edat especialment delicada.

De manera que la seva maldat parteix d'un desig de venjança comprensible.

La factoria Disney es posa al dia.

Els malvats purs, els malvats perquè sí, per amor, per pur geni de la maldat, per pura crueltat juganera, ja no es porten. Ara els malvats tenen una oportuna genealogia que els justifica. Qualsevol de nosaltres, col·locat en la mateixa situació, hauria acabat també decantat cap al costat obscur de la força.

I, a més a més, el malvat "new age" gaudeix d'opció a redempció. Ara els malvats són així: Reversibles com alguns anoracs.

A *La guerra de les galàxies*, tot el sentit de les tres preqüeles és, a banda de vendre més figuretes de marxandatge, mostrar-nos com la innocència es converteix en rancúnia i maldat. Per sort, no ens "toquen" el gran malvat imperdonable que hi ha per sobre del malvat perdonable.

A la sèrie "Farscape" ho tenen clar. Quan un rufià pateix aquesta conversió a la bondat i s'alia amb els bons i, per tant, se'ls espatlla com a tal rufià, de seguida li pren el relleu un nou rufià, per mantenir ben alt el pavelló enemic.

I a "Bola de Drac", cada vegada que queda anul·lat un enemic (alguns per reinserció, però també, gràcies Toriyama!, altres per exterminació pura i dura), n'apareix un de més invencible, fins a arribar al monstre Boo, que és el millor malvat dels últims temps, ja que es basa en la idea del xiclet, que és la substància artificial més malvada i resistent.

Un contrasentit, una cagada postmoderna fer realistes -justificats i reinseribles- els malvats; el malvat "bombó de licor": un cor tendre recobert amb una crosta negra. En el terreny de la fantasia, el malvat pur i dur té més glamour -disculpin la rima.

Per a un psicoanalista sí que és el gran repte, la màxima fascinació, imaginar-se que escodrina en l'inconscient o en les arrels familiars de Hitler, Pol Pot, Idi Amin i troba l'explicació per a la seva maldat activa, i una tanda de sessions que hauria pogut estalviar calamitats als jueus, gitanos, cambotjans, etc.

Ara bé, en una aventura fantàstica, un malvat amb un trauma constituent i una opció a reinserció resulta tan decebedor com el cafè amb llet descafeïnat, descremat amb sacarina.

Vegeu el gran encert i la visió comercial de l'església catòlica, que aboleix els llimbs, per insípid i innocu, però manté en plantilla el malvat per antonomàsia, que és dolent no per trauma infantil, sinó per lliure elecció, ja que aquesta és la dolenteria amb el millor pedigrí.

Si alguna cosa podem valorar d'un malvat és que sigui tenaç en la seva maldat, constant, creatiu. Els malvats, si han de morir, que sigui amb tanta dignitat com moren els herois, sense renúncies ni conversions ni penediments de darrera hora.

Aleshores, per exemple, trobem estupenda Michelle Pfeiffer en el paper de bruixa a la recomanable *Stardust*. Mireu-la i sabreu de què parlo. Ole per la bruixa Pirula! Constatem alleujats que continuarà lluitant per la seva causa.

Als dolents els reconeixem la seva causa. I no volem que es rendeixin mai. Perquè a l'heroi no ens agrada que li donin peixet.

Un dolent que es fa perdonar fóra com un Reial Madrid tovet que se'ns fes simpàtic. Per la mateixa raó, aplicada a la inversa, quan algun candidat polític és netament impopular o té un aire sinistre, es procura difondre la seva història familiar, fer-nos-el més humà, perquè pugui ser menys enemic.

Un dels més terrorífics i sòlids malvats dels últims temps, el "bon noi" de *Funny Games* de Michel Haneke.

Perquè és coherentment malvat fins al final.

Òscar Pàmies

RELAT

Les picades

Feia poc que Roger s'havia jubilat, però no havia volgut abandonar la regió. Quan t'has fet a la muntanya, la calor de la plana t'és insuportable. Amb l'Anna, havien adquirit aquella vil·la a Thonon, vora el llac, i hi passaven dies tranquils. Ell llegia pausadament el munt de llibres que havia anat ajornant a causa de la feina. No trobava gens a faltar l'ambient del Centre de Recerques. Potser li recava d'haver-ne marxat abans d'estrenar el darrer accelerador, que es donava pel més potent del món i havia de fornir la clau dels orígens de l'univers, segons es deia.

La tardor transformava el paisatge en una magnífica aquarel·la, i l'aire era suau, entre sol i ombra. Tot d'una l'home va sentir una fiblada que li travessava el cap del pòmul fins darrere l'orella. Una sensació estranya, que va durar un segon. "Ja es

veu que no tens res a fer i que comences a escoltar-te", va pensar. Instintivament es va tocar la galta i va constatar que hi havia una goteta de sang. Va suposar que l'havia picat algun tàvec, i va continuar la lectura. A l'hora de berenar, l'Anna remarcà una crosteta que se li havia fet darrere l'orella, i hom suposà que es tractava també d'una picada d'insecte. Corresponia, de fet, a l'indret de la fiblada, i era poc versemblant que hi hagués hagut dues bestioles que l'ataquessin simultàniament. Roger no volia fer-ne cas, però el seu cap barrinava. No ho podia evitar, aplicava el seu esperit científic a cosetes de la vida diària. Va examinar la poltrona i va acabar remarcant un foradet a la part alta de la fusta. Era com si hagués estat travessada per un potent raig de làser del tot inexplicable en aquell lloc. Cap al vespre, va sentir una altra fiblada del mateix tipus, aquest cop a través del pit, i va recollir-hi una altra goteta de sang. No va dir res, però va trobar que tot plegat era inquietant. Covava alguna cosa, però no sabia què.

Per sopar, havien invitat en Hans, un col·lega alemany que havia format part de l'equip del Centre de Recerques i que era un especialista conegut de física teòrica. Mig rient i mig seriosament, Roger li va contar l'afer de les fiblades, i l'altre en va voler veure els rastres. Com que l'alemany no feia comentaris, Roger el va estimular. Hans, aleshores, va acabar traient-se el jersei i mostrant unes picades semblants a les del company. Semblava, doncs, que es tractés d'una cosa professional. El jove investigador acabà explicant que tenia una teoria. I era que l'accelerador del Centre produïa, funcionant, forats negres microscòpics. La teoria ho deixava preveure. El que no es podia saber era si eren nombrosos i quin efecte podien tenir.

Els forats negres, recordà, eren masses colossals de matèria capaces d'aspirar galàxies senceres. Eren conseqüència de l'esfondrament d'una estrella i tenien una força d'atracció a la qual res no podia resistir. Ara bé, en certes circumstàncies, també es podien produir forats negres minúsculs. Per exemple quan certs acceleradors de partícules produïen materialitzacions i, en lloc de formar electrons i protons, formaven estructures molt més petites de matèria més condensada. Segons Hans, les picades que havien sofert podien ser causades per algun d'aquests minúsculs forats negres que, travessant un cos, n'absorbien la matèria. Mentre eren molt petits i poc nombrosos, no causaven grans estralls, però era del tot imprevisible com evolucionarien. Hans tenia un report a punt per a fer conèixer la situació al món científic.

Anna i Roger van fer plans nous: al curs dels dies següents, van decidir que, amb

calor o sense calor, tornarien a Catalunya com més aviat millor, posant una bona distància entre el país dels acceleradors de partícules i ells.

Pere Verdaguer

Recordeu que el número 12, corresponent a setembre-octubre, estarà a la xarxa a començament de setembre.